

SP4MP_MTO2
Závěrečný projekt – kvalitativní výzkum
Jolana Šišková

1. Výzkumné téma, problém, otázka. Představení tématu výzkumu, cílů výzkumu

- **Výzkumné téma:** Školní integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve Zlínském kraji
- **Výzkumný problém:** zajištění podmínek pro vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami na základních školách ve Zlínském kraji.
- **Výzkumná otázka:** Mají základní školy ve Zlínském kraji podmínky pro vzdělávání žáků s různým typem a stupněm postižení?
- **Úvod a cíl výzkumu**

Integrace (inkluze) je celosvětově aktuálním fenoménem ve vzdělávání. Mezinárodní dokumenty zdůrazňují právo každého jedince na odpovídající vzdělávání a rozvoj.

V ČR narůstá začleňování dětí s postižením do běžných škol po roce 1989, postupně dochází k posunu od segregovaného vzdělávání ve speciálních školách směrem k integraci do hlavního vzdělávacího proudu. Současná legislativa podporuje integrované vzdělávání, vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají vzdělávacím potřebám žáků. Úspěšnost integrace ovlivňuje řada faktorů (rodina dítěte, škola, učitelé, poradenství, speciálně pedagogická péče, bariéry...). Úkolem školy při začleňování dítěte s postižením je odstranit architektonické bariéry, zajistit speciální pomůcky, kvalifikované pedagogy, v případě potřeby zřídit funkci asistenta pedagoga, zajistit odpovídající výchovnou atmosféru...

Cílem výzkumu je zjistit, zda jsou základní školy ve Zlínském kraji schopny zajistit podmínky pro integrované vzdělávání žáků s postižením a v čem vidí jejich ředitelé největší problém při zajišťování jejich speciálních vzdělávacích potřeb.

2. Hlavní výzkumná otázka a vedlejší výzkumné otázky

- **Hlavní výzkumná otázka**
  - Mají základní školy ve Zlínském kraji podmínky pro vzdělávání žáků s různým typem postižení?
- **Vedlejší výzkumné otázky**
  - Mají učitelé zájem o integraci žáků s těžším stupněm postižení do svých tříd?
  - Záviseí zájem ředitelů ZŠ integrovat žáka se speciálními vzdělávacími potřebami na rozsahu nutných úprav prostředí školy?
  - Odvíjí se školní úspěšnost žáků se speciálními vzdělávacími potřebami od kvalifikace pedagogů v oblasti speciální pedagogiky?
  - Jakým způsobem je na ZŠ ve Zlínském kraji zajištěna speciálně pedagogická péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami?
  - Jaká je kvalita spolupráce ZŠ s příslušnými poradenskými zařízeními?

3. Volba výzkumné strategie (kvalitativní nebo kvantitativní) a její zdůvodnění. (3 body v hodnocení projektu)

- Pro své výzkumné šetření jsem zvolila **kvantitativní** strategii, protože bych ráda zjistila, zda ve školách ke Zlínském kraji dochází k vývoji směrem k integraci (inkluzi), jak uvádí literatura v rámci celorepublikových trendů.
  - Mám k dispozici informační zdroje, ze kterých lze vyvodit určité předpoklady

- Lze tato teoretická východiska aplikovat na konkrétní situaci (stav ve Zlínském kraji)
- Zním proměnné, mohu zformulovat hypotézy...

4. Hypotézy

- **Teoretická hypotéza**
  - *ZŠ ve Zlínském kraji jsou schopny zajistit úspěšné integrované vzdělávání pouze pro žáky s určitým typem a stupněm postižení*
- **Pracovní hypotézy**
  - **H1:** *Čím těžší je stupeň postižení žáka, tím nižší je zájem učitelů o jeho integraci*
  - **H2:** *Čím náročnější je úprava vzdělávacího prostředí pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, tím nižší je zájem ředitelů škol o přijetí tohoto žáka.*
  - **H3:** *Čím vyšší je kvalifikace pedagogů na školách, tím vyšší je školní úspěšnost integrovaných žáků*

5. Seznam všech používaných konceptů a jejich definice (konceptualizace) a seznam indikátorů (operacionalizace) (6 bodů v hodnocení projektu)

- **Koncepty a jejich definice**
  - **Těžší stupeň postižení** = těžká slabozrakost až nevidomost, těžší až úplná ztráta sluchu, závažná postižení hybnosti (DMO), těžší stupeň narušení komunikační schopnosti (vývojová dysfázie, balbuties...), závažnější poruchy učení, středně těžké mentální postižení.
  - **Úprava vzdělávacího prostředí** = zajištění bezbariérovosti
  - **Kvalifikace pedagogů** = vzdělání v oblasti speciální pedagogiky
  - **Školní úspěšnost** = zvládnutí nároků běžného vyučování (v rámci individuálních zvláštností)
- **Indikátory**
  - Jsou do běžných ZŠ ve Zlínském kraji integrovány děti s těžším stupněm postižení?
  - Jaké jsou hlavní argumenty učitelů pro a proti zařazení dítěte s těžším stupněm postižení do běžné třídy?
  - Jsou při běžných ZŠ ve Zlínském kraji zřizovány speciální třídy pro děti s určitým typem postižení?
  - Mají děti s poruchami učení možnost navštěvovat „dys“ kroužky?
  - Jsou ZŠ ve Zlínském kraji uzpůsobeny pro samostatný pohyb žáků na vozíku?
  - Jsou ZŠ ve Zlínském kraji uzpůsobeny pro prostorovou orientaci a samostatný pohyb žáků s těžkým postižením zraku?
  - Působí na školách vysokoškolsky vzdělaní speciální pedagogové?
  - Jsou učitelé běžných předmětů vzdělávání v oblasti speciální pedagogiky (odborné semináře, kurzy)?
  - Patří integrovaní žáci ke školsky úspěšným?

6. Návrh metody sběru dat, výzkumné populace a vzorku

- Navržená **metoda sběru dat** pro výzkum – dotazník
- **Výzkumná populace** – 233 ředitelů ZŠ ve Zlínském kraji
- **Výzkumný vzorek** – náhodně vybraných 25 ředitelů ZŠ ve Zlínském kraji

- Jednotliví ředitelé ZŠ budou vybráni pomocí losování, ředitel každé ZŠ ve Zlínském kraji tak má stejnou pravděpodobnost, že se dostane do výzkumného vzorku.

7. Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat – z dotazníku nebo scénáře rozhovoru

– **Dotazník**

Dobrý den, Jmenuji se Jolana Šišková, jsem studentkou navazujícího magisterského studia speciální pedagogiky na Masarykově univerzitě v Brně a chtěla bych Vás poprosit o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci.

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké jsou podmínky pro integrované vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve Zlínském kraji.

Dotazník je anonymní, obsahuje celkem jedenáct otázek týkajících se základních aspektů integrace. Pokud se rozhodnete pro jeho vyplnění, děkuji Vám za Váš čas.

1. **Kolik žáků se speciálními vzdělávacími potřebami plní povinnou školní docházku ve vaší škole?**
  - a) 0 – 10
  - b) 11 – 20
  - c) 21 – 30
  - d) 31 – 40
  - e) 41 – 50
  - f) 50 a více
2. **Nejčastěji se jedná o žáky s jakým typem postižení?**
  - a) Se specifickými poruchami učení a chování
  - b) S vadami řeči
  - c) S tělesným postižením
  - d) S vadami zraku
  - e) S vadami sluchu
  - f) S mentálním postižením
  - g) Se souběžným postižením více vadami
3. **Jsou do Vaší školy integrováni žáci s těžším stupněm postižení?**
  - a) Ano
  - b) Ne – přejděte, prosím, k otázce č.5
4. **Pokud jsou do vaší školy integrováni žáci s těžším stupněm postižení, jedná se nejčastěji o:**
  - a) žáky s těžší slabozrakostí až nevidomostí
  - b) žáky s těžší až úplnou ztrátou sluchu
  - c) žáky se závažným postižením hybnosti (DMO)
  - d) žáky s těžším stupněm narušení komunikační schopnosti (vývojová dysfázie, balbuties...)
  - e) žáky se závažnějšími poruchami učení,
  - f) žáky se středně těžkým mentálním postižením
  - g) žáky se souběžným postižením více vadami
5. **Jak je integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na vaší škole organizačně zajištěna?**
  - a) žáci jsou vzděláváni v běžných třídách

- b) *Pro žáky je zřízena speciální třída, oddělení nebo studijní skupina*
  - c) *Kombinace obou předchozích forem*
  - d) *Jiná odpověď*
- 6. Jaký postoj dle vašeho názoru zaujímají pedagogové Vaší školy k integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami?**
- a) *Spíše kladný, integraci vnímají jako aktuální trend*
  - b) *Spíše záporný, zařazování žáků se vyhýbají*
  - c) *Jiná odpověď*
- 7. Působí ve třídě, kde se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami, asistenti pedagoga?**
- a) *Ano, na škole působí několik asistentů pedagoga*
  - b) *Ano, na škole působí jeden asistent pedagoga*
  - c) *Ne, funkce asistenta pedagoga na škole zřízena není*
- 8. Má některý z žáků integrovaných ve Vaší škole k dispozici osobního asistenta?**
- a) *Ano, několik žáků má k dispozici osobního asistenta*
  - b) *Ano, jeden žák má k dispozici osobního asistenta*
  - c) *Ne, žádný z žáků nemá k dispozici osobního asistenta*
- 9. Jaký je dle vašeho názoru Vztah spolužáků k integrovaným žákům?**
- a) *Velmi dobrý, spolužáci se o ně zajímají a snaží se pomáhat*
  - b) *Dobrý, ale spolužáci o ně nejeví přílišný zájem*
  - c) *Setkáváme se s vyčleňováním těchto žáků z kolektivu*
  - d) *Setkáváme se s projevy šikany vůči integrovaným žákům*
- 10. Zajištění jakých podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je z vašeho pohledu nejobtížnější?**
- a) *Kvalifikace pedagogů v oblasti speciální pedagogiky*
  - b) *Odstranění architektonických bariér, provedení změn a úprav školního prostředí*
  - c) *Zajištění kompenzačních pomůcek*
  - d) *Zřízení funkce asistenta pedagoga*
  - e) *Spolupráce s rodiči integrovaných žáků*
  - f) *Spolupráce s odbornými pracovišti (SPC, PPP)*
  - g) *Jiná odpověď*
- 11. Jak hodnotíte spolupráci s poradenským zařízením (PPP, SPC)?**
- a) *Velmi kladně*
  - b) *Spíše kladně*
  - c) *uspokojivě*
  - d) *spíše záporně*
  - e) *záporně*
- 8. Zamyšlení se nad možnými praktickými a etickými problémy při výzkumu**
- *Základním problémem zřejmě bude ochota ředitelů škol k vyplnění dotazníku.*
  - *Problémem v dotazníku mohou být otázky, které zjišťují názor ředitele na určitý problém (postoje pedagogů k integraci, začleňování integrovaných žáků do kolektivu), které jsou zatíženy možným efektem sociální žádoucnosti odpovědi.*

9. Seznam relevantní literatury (minimálně 10 položek) dle platné citační normy. (2 body v hodnocení projektu)

- BAZALOVÁ, B. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích*. Brno: MU, 2006. ISBN 80-210-3971-X.
- HÁJKOVÁ, V. *Integrativní pedagogika*. Vyd. 1. Praha : Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2005. 123 s. ISBN 8086856054.
- LANG, G.; BERBERICHOVÁ, CH. *Každé dítě potřebuje speciální přístup: vytváření integrovaných a inkluzivních tříd*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-144-4
- LUDÍKOVÁ L., FINKOVÁ D., RŮŽIČKOVÁ V., *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*, UPOL 2007, ISBN 978-80-244-1857-5.
- MICHALÍK, J. *Škola pro všechny, aneb, Integrace je když...* Vsetín : ZŠ Integra, 2002. 55 s. ISBN 80-238-9885-X
- MÜLLER, O. a kol. *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Nakladatelství UP Olomouc, 2001. ISBN 80-244-0231-9.
- RENOTIÉROVÁ, M.; LUDÍKOVÁ, L. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: UP, 2006. 313 s. ISBN 80-24414-75-9.
- RENOTIÉROVÁ, M. *Základy speciální pedagogiky I*. Olomouc: UP, 2005.
- VALENTA, M. a kol. *Přehled speciální pedagogiky a školská integrace*. Olomouc: UP, 2003. ISBN 80-244-0698-5.
- VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika. Integrace školní a sociální*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-071-9.
- VOCILKA, M. a kol. *Integrace sociálně a zdravotně handicapovaných a ohrožených dětí do společnosti*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. 108 s.

- *Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*
- *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*
- *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*

- Evropská agentura pro rozvoj speciálního vzdělávání. *Hlasy mladých: Vstříc rozmanitosti ve vzdělávání* [on-line]. Dostupný z WWW: <http://www.european-agency.org/publications/ereports/young-voices-meeting-diversity-in-education/EPH-CS.pdf/view> >, [cit. 26.3.2010].
- www.european-agency.org

Až na drobnosti pečlivě připravený projekt. Kromě úprav výše doporučuji vyzkoušet dotazník přímo s některými z ředitelů, tak abyste jej mohla ještě upravit.